

EVOLUȚIA ACTIVITĂȚII INSTITUTELOR DE CERCETARE, REFLECTATĂ ÎN DOCUMENTELE FONDULUI ARHIVISTIC NAȚIONAL

Ruxandra-Melania PRIMINESCU

ruxandrapriminescu@yahoo.com

ABSTRACT. The hereby paper aims to present briefly the oldest and most famous research institutes in the field of medicine. The documents resulted from their activity represent priceless scientific papers.

The National Institute of Research-Development in the field of Pathology and Bio-medical Sciences “Victor Babes”, which bears the name of its founder, Professor Victor Babes, was set up in 1887 and it is the oldest medical institute in Romania.

The National Society “Pasteur Institute” Stock Company-its date of birth may be considered the year 1895 when, within the framework of “Veterinary Medicine University” the Institute of Vaccinal Virus was set up. The Institute was established with the efforts of Professor Paul Riegler, which used to co-operate with Professor Victor Babes, as well as with the help of Dr. I Cantacuzino.

The National Institute for Research-Development in the field of Microbiology-Imunology “Cantacuzino” was legally set up in 1921, but Professor Cantacuzino had set up and managed “Experimental Medicine Laboratory” since 1901 when he was appointed as a professor at the “Medicine Faculty” in Bucharest.

The Institute of Virology Stefan S. Nicolau of Romanian Academy – it is one of the first in this specialization in Europe (1949). The Institute was established starting from the core of the first Inframicrobiology Department in the world set up by the virusologist Stefan S. Nicolau in 1942, at the Faculty of Medicine in Bucharest.

The institutes presented above are the most important in the field of medicine at the national level and that is why they are in the sight of National Archives which assume, preserve and dispose for the researchers the documents created by them, based on which the history of medicine can be written.

Schimbările petrecute în viața social-economică și politică în țările române în prima jumătate a secolului al XIX-lea aveau să determine, printre altele, luarea unor măsuri menite să pună la adăpost sigur inestimabilele valori documentare – arhivele.

„Prin înființarea Arhivelor Statului atât în Țara Românească, cât și în Moldova, această instituție va începe să adune pentru generațiile viitoare, un adevărat tezaur documentar, în care se păstrează mărturiile cele mai de preț ale zbuciumatei istorii a poporului român”¹.

Mulți dintre arhiviștii din trecut – prețuitori ai valorosului tezaur de documente – în calitatea lor de conducători ai Arhivelor Statului, au adunat cu sârguință și perseverență „*materialuri istoricești*” cum le numea Gheorghe Asachi și le-a acordat permanent o grijă deosebită, cerând același lucru și conducătorilor statului la vremea respectivă. Poetul Vasile Alecsandri scria că „*Arhiva unui stat este o avere ce merită cea mai de aproape îngrijire a Cărmuirii*”².

Legea cu privire la organizarea Arhivelor Statului, întocmită de Constantin Moisil în anul 1925, prevedea că toate instituțiile statului aveau obligația de a depune la arhivă materialele arhivistice mai vechi de 30 de ani. Distrugerea sau înstrăinarea acestora erau

¹ Aurelian Sacerdoțeanu, „*Arhivistica*”, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1970.

² Ioan Lăcătușu, Diana Joița, „*Arhivele românești între tradiție și reformă*”, Editura Eurocarpatica, Sfântu Gheorghe, 2007, p. 1.

interzise fără acordul Arhivelor Statului³. În această lege era prevăzut pentru prima oară dreptul de control al instituției asupra arhivelor publice, asigurându-se astfel cadrul legal și organizatoric pentru salvarea și conservarea valorilor arhivistice ale României.

În anul 1957 a apărut Decretul nr. 353 al Prezidiului Marii Adunări Naționale pentru înființarea Fondului Arhivistic de Stat al R.P.R. (ca urmare a necesității reglementării folosirii, în circuitul științific, a informațiilor din documente), iar în același an a fost emisă Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 1119 privind organizarea și funcționarea Direcției Generale a Arhivelor Statului care prevedea dreptul și, totodată, obligativitatea Direcției Generale a Arhivelor Statului de elaborare a normelor și instrucțiunilor privind preluarea, prelucrarea, evidența, folosirea și păstrarea materialelor documentare⁴.

În aplicarea prevederilor acestor acte normative s-au elaborat unele instrucțiuni menite să reglementeze activitatea arhivistică. De amintit, în acest sens, „Instrucțiunile generale nr. 6720/XI 1957 pentru organizarea și funcționarea arhivelor organelor și instituțiilor de stat, ale organizațiilor economice socialiste și ale organizațiilor obștești” în care se stabileau reguli pentru păstrarea, evidența, folosirea și selecționarea documentelor⁵.

Decretul nr. 472/19716, care ulterior a devenit Legea nr. 20/1972 a Fondului Arhivistic Național a asigurat prin prevederile sale un control mai extins asupra valorilor arhivistice.

Legea Arhivelor Naționale nr. 16/1996⁷ prevede că administrarea, supravegherea și protecția specială a Fondului Arhivistic Național al României se realizează de către Arhivele Naționale, pre-

³ Direcția Generală a Arhivelor Statului, „*Arhivele Statului 125 ani de activitate 1831–1956*”, București, 1957, p. 9.

⁴ „*Desfășurarea unitară a muncii arhivistice în țara noastră*”, Editorial în „*Revista Arhivelor*” nr. 2/1963, p. 3–11.

⁵ I. Mărcuș, V. Arimia, „*Instrucțiunile arhivistice, factor de seamă în îmbunătățirea muncii*”, în *Revista Arhivelor* nr. 1/1967, p. 3–20.

⁶ „*Buletinul Oficial al R.S.R.*”, nr. 164, 30 decembrie 1971.

⁷ „*Monitorul Oficial*”, nr. 71, 9 aprilie 1996.

cum și obligația tuturor creatorilor și deținătorilor de documente care fac parte din Fondul Arhivistic Național de a asigura evidența, prelucrarea și conservarea fondurilor arhivistice.

Bogăția și varietatea documentelor care stau astăzi la dispoziția cercetătorilor, multitudinea formelor și mijloacelor cu ajutorul cărora cercetătorii iau cunoștință de conținutul fondurilor și colecțiilor arhivistice, condițiile materiale create pentru cercetarea și folosirea documentelor demonstrează grija pe care statul, prin intermediul Arhivelor Naționale, o acordă „memoriei națiunii”, „tezaurului documentar al țării”. În același timp ele obligă la eforturi susținute pentru îmbogățirea bazei documentare, pentru completarea fondurilor și colecțiilor arhivistice existente în depozitele Arhivelor Naționale, pentru păstrarea, conservarea și valorificarea acestora la scrierea istoriei poporului român.

Una din sursele permanente de lărgire a bazei documentare în Arhivele Naționale o constituie documentele existente și care se creează la instituțiile și societățile din întreaga țară, de către persoane particulare, organizații de cult religios și din arhivele de peste hotare.

Datorită importanței deosebite pe care o prezintă pentru activitatea științifică și practică, documentele create de institutele de cercetare-dezvoltare în diverse domenii sunt considerate valori de interes național. Aceste institute au creat și creează materiale documentare importante, pe baza cărora se pot elabora studii referitoare la înființarea și dezvoltarea unor ramuri ale industriei, precum și cu privire la îmbunătățirea proceselor tehnologice și cercetării științifice.

În cele ce urmează vom face o scurtă prezentare a celor mai vechi și renumite institute de cercetare în domeniul medicinei, care au creat și creează în decursul activității lor documente științifice de o valoare inestimabilă.

Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare în Domeniul Patologiei și Științelor Biomedicale „Victor Babeș”

Institutul „Victor Babeș”, care poartă numele fondatorului său, prof. dr. Victor Babeș, a fost înființat prin legea nr. 1197 publicată în Monitorul Oficial nr. 21 din 28 aprilie 1887 și este cel mai vechi institut științific medical din România.

Conceput inițial ca o școală practică superioară pentru toți cei din domeniul sanitar, a devenit un institut medical complex asemenea Institutului Pasteur din Paris, având secții de anatomie patologică, bacteriologie, vaccinare antirabică, patologie veterinară, serologie și chimie. În timp, o parte din aceste domenii au fost preluate de alte așezăminte care au apărut ulterior, având ca model Institutul „Victor Babeș” și anume: Institutul Cantacuzino, Institutul de Igienă și Sănătate Publică, Institutul de Virusologie, Institutul Pasteur.

Datorita importanței contribuțiilor aduse la promovarea științelor medicale în domenii complexe ca anatomia patologică, bacteriologia, virusologia, imunologia, igiena, patologia comparată și chiar istoria medicinei, renumele „Institutului de Patologie și Bacteriologie” condus de dr. Victor Babeș a depășit în scurt timp granițele țării. De asemenea, în țară el a fost capabil să satisfacă unele din necesitățile medicale stringente ale epocii: combaterea turbării, profilaxia bolilor contagioase, asigurarea metodelor de control și testare spre a se furniza cea mai curată apă potabilă pentru locuitorii Bucureștilor, prevenirea și tratarea unor boli ale animalelor. Ca director al Institutului, prof. dr. Victor Babeș a abordat unele din problemele medico-sociale ale acelor vremuri cum ar fi problema pelagrei, precum și formularea unor soluții realiste privind organizarea medicală a țării preconizând organizarea unui Minister al Sănătății.

Dincolo de renumele internațional al Institutului, poate cea mai importantă contribuție o reprezintă formarea unui șir de specialiști și profesori care devin fondatori de discipline medicale în țara noastră sau șefi de școli medicale. Întreaga istorie a Institutului

este strâns legată de activitatea, profesionalismul și întreaga personalitate a fondatorului lui, prof. dr. Victor Babeș.

Născut la 28 iulie 1854, își face studiile medicale la Facultățile din Budapesta și Viena (1871–1878). În 1878, și-a luat doctoratul în medicină la Viena, iar în 1885 este numit profesor extraordinar de histopatologie la Facultatea de Medicină din Budapesta.

A lucrat în perioada 1882–1886 cu unii dintre cei mai mari specialiști ai epocii respective: O. Bollinger și H. W. Ziemsen (München), J. Arnold (Heidelberg), F. Recklinghausen și W. Waldeyer (Strasbourg), A. V. Cornil și L. Pasteur (Paris), R. Virchow și R. Koch (Berlin). Victor Babeș a fost apreciat de însuși Pasteur ca unul dintre cei mai competenți specialiști în problema turbării, atât datorită studiilor sale referitoare la anatomia patologică a acestei boli, cât și grație perfecționărilor pe care le-a adus tehnicilor de vaccinare antirabică. Împreună cu savantul francez André-Victor Cornil, Babeș a publicat, în 1885, la Paris, primul tratat complet de bacteriologie din lume.

După mai multe specializări în câteva capitale vest-europene, s-a reîntors la București, unde a rămas până la sfârșitul vieții, ca profesor de anatomie patologică și bacteriologie, la Facultatea de Medicină din București (1887–1926)⁸.

Este numit prin decret regal în 1887, profesor la Facultatea de Medicină din București. În același an, Parlamentul a votat o lege prin care autoriza Guvernul să creeze un Institut de Bacteriologie și Patologie sub conducerea sa

În 1893 devine membru activ al Academiei Române, iar în 1900 înființează la București Societatea Anatomică care a dat un puternic impuls studiilor anatomo-clinice din țara noastră. În 1913 contribuie la combaterea epidemiei de holeră din Bulgaria, preparând un vaccin antiholeric. În perioada 1916–1918 își continuă activitatea de preparare a produselor biologice necesare populației române sub ocupație. În 1919 este numit profesor la Universitatea din Cluj, nou înființată. Paralel cu toată această activitate manifestă

⁸ Mihai Popescu, Virgil Spulber, „Descoperiri Științifice – Legendă și Adevăr”, Editura Albatros, București, 1987 p. 221.

și intense preocupări publicistice, prin publicarea de articole, monografii, tratate în care apar rezultatele tuturor cercetărilor și descoperirilor sale. Actualmente aceste lucrări împreună cu alte publicații despre opera sa se află la biblioteca Institutului Victor Babeș.

Bacteriolog și anatomo-patolog, precursor al imunologiei moderne (considerat părintele seroterapiei), a fost considerat „*al doilea rabiolog din lume*” (după Louis Pasteur). A pus bazele experimentale și clinice ale seroterapiei și a introdus vaccinarea antirabică în țara noastră la numai trei ani după inițierea acesteia de către L. Pasteur⁹.

A fost primul care a demonstrat legătura firească între microbiologie și anatomie patologică, intuind legătura organică dintre manifestările de boală (simptome și semne), alterarea funcțiilor și leziunile care se constituie la diverse trepte de organizare.

Dintre elevii remarcabili ai lui Victor Babeș cităm: Ghe. Marinescu, Vasile Sion, Mihail Manicatide, Constantin Levaditi, Constantin Bacaloglu, Teodor Mironescu, Titu Vasiliu, Aurel A. Babeș, Dumitru Marinescu-Slatina, Elena Pușcariu Densusianu (prima femeie profesor universitar din România), Elena Proca, Aurel Stamatiade, Lucreția Moscuna-Sion, Alexandru Tălăsescu.

Dintre șefii de secție care au lucrat și colaborat direct cu Victor Babeș menționăm: Constantin Starcovici, Emil Pușcariu, Ghe. Proca, Victor Oprescu, Paul Rigler, V. Bușilă, Emil Pop, Sever Bobeș, Aurel Babeș, Gh. Lupu, Emil Crăciun, C. Ionescu-Mihăești.

După sosirea lui Victor Babeș la București, denumirea așezământului devine *Institutul de Patologie și Bacteriologie*, funcționând sub auspiciile Ministerului Instrucțiunii Publice până la 2 martie 1925, când, printr-o nouă lege primește titlul de *Institutul „Dr. Victor Babeș”*.

La institutul care și astăzi îi poartă numele, Babeș a lucrat aproape 40 de ani, realizând descoperiri de importanță universală și creând o școală națională de anatomie și bacteriologie¹⁰.

⁹ Ștefan Bălan, Nicolae Șt. Mihăilescu, „*Istoria Științei și Tehnicii în România – date cronologice*”, Editura Academiei R.S.R., București, 1985, p. 149.

¹⁰ Dinu Moroianu, I. M. Ștefan, „*Focul viu – Pagini din istoria invențiilor și descoperirilor românești*”, București, Editura Științifică, 1963, p. 385

Activitatea prodigioasă a Institutului a fost continuată de o serie de iluștri specialiști ai medicinei românești, care au fost directori ai Institutului: Ghe. Proca, C. Bacaloglu, Ghe. Lupu, E. Crăciun, I. Moraru. La rândul lor, aceștia au format alți specialiști, cercetători, profesori care au continuat și extins activitatea începută de înaintașii lor. Dintre aceștia amintim: A. Ursu, C. Păunescu, V. Roșca, A. Mureșeanu, G. Pambuccian, E. Teodorescu, St. Niculescu, V. Săhleanu, A. Eskenasy, E. Mestes, C. Tașcă, F. Pascu, C. Pantelie, M. J. Cernat, S. Constantinescu, P. G. Nicolescu, G. Filipescu, D. Laky, M. Zaharia, G. Rotaru, C. Rișcuția ș.a.

Toate aceste personalități au contribuit la creșterea continuă a prestigiului Institutului „Victor Babeș” care a devenit de-a lungul anilor o unitate-etalon de cercetare medicală fundamentală și aplicată. Ca urmare a recunoașterii importanței sale, începând cu anul 1999 institutul devine Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare în Domeniul Patologiei și Științelor Biomedicale „Victor Babeș”¹¹.

Ca urmare a recunoașterii importanței Institutului, începând cu anul 1999, în baza Hotărârii de Guvern nr. 984 din 24 noiembrie, acesta devine *Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare în Domeniul Patologiei și Științelor Biomedicale „Victor Babeș”*.

Institutul are ca obiect principal de activitate efectuarea de cercetări fundamentale și aplicative în domeniul patologiei umane, geneticii medicale și imunologiei, biologiei celulare și moleculare. Totodată, efectuează cercetări fundamentale aplicative în domeniul patologiei (anatomie patologică, biologie celulară și moleculară, eredopatologie și imunopatologie), în scopul elucidării unor mecanisme etiopatogenice, dezvoltării fundamentelor științifice ale medicinei. În afara Planului național pentru cercetare-dezvoltare și inovare și a Programului național de cercetare științifică și dezvoltare tehnologică „Orizont 2000” efectuează cercetări fundamentale aplicative în domeniul propriu de activitate, realizate pe bază de contract încheiat cu agenți economici sau cu alți beneficiari interesați¹².

¹¹ Institutul Național „Victor Babeș”, *Despre noi* [= <http://www.vbabes.ro>], accesat la data de 05.06.2008.

¹² Institutul Național „Victor Babeș”, *Despre noi* [= <http://www.vbabes.ro>], accesat la data de 23.05.2008.

Societatea Națională „Institutul Pasteur” S.A.

Anul de naștere al Institutului poate fi considerat 1895, când, în cadrul Școlii Superioare de Medicină Veterinară, a luat ființă și a funcționat „Institutul de virus vaccinal” (de fapt un laborator de producție a virusului vaccinal)¹³.

În 1905 în cadrul Școlii Superioare de Medicină Veterinară se înființează Serviciul de seruri și vaccinuri, care reprezintă părintele *Institutului de Seruri și Vaccinuri*, fondat în 1909 prin legea de organizare a școlii mai sus amintite¹⁴. Deși la început constituia o modestă „microbiofabrică” a primelor produse biologice de uz veterinar, era totuși al treilea Institut de acest fel în Europa.

Institutul a fost întemeiat prin eforturile prof. dr. Paul Riegler (1867–1936), personalitate științifică remarcabilă a vremii, colaborator al prof. dr. Victor Babeș, și cu sprijinul prof. dr. I. Cantacuzino.

În anul 1921, la aniversarea centenarului nașterii lui Louis Pasteur, s-a solicitat și s-a obținut acordul Legației Franței la București și a Institutului „Pasteur” din Paris, ca Institutul de Seruri și Vaccinuri din București să poarte numele marelui savant francez¹⁵.

La 28 decembrie 1948 prin desprinderea unor laboratoare din *Institutul de Seruri și Vaccinuri „Pasteur”* (I.S.V. „Pasteur”) a luat ființă prima unitate exclusivă de cercetare științifică veterinară din România, *Institutul de Patologie și Igienă Animală* (I.P.I.A.)¹⁶; cele două institute au funcționat concomitent timp de aproape 14 ani.

În februarie 1962 I.S.V. „Pasteur” și I.P.I.A. au fost unificate formând *Institutul de Cercetări Veterinare și Biopreparate* (I.C.V.B.) „Pasteur” care a funcționat sub această denumire până în 1991 când, în baza H.G. nr. 665/20 septembrie¹⁷, devine *Regia Autonomă Institutul Național de Medicină Veterinară „Pasteur”* cu două sectoare

¹³ Arhivele Naționale, Direcția Arhive Naționale Istorice Centrale, dosar creator *Societatea Națională „Institutul Pasteur” S.A.*

¹⁴ „Monitorul Oficial” nr. 51, 4 iunie 1909.

¹⁵ *Ibidem*, nr. 212, 28 decembrie 1922.

¹⁶ Arhivele Naționale, Direcția Arhive Naționale Istorice Centrale, dosar creator *Societatea Națională „Institutul Pasteur” S.A.*

¹⁷ „Monitorul Oficial” nr. 207, 9 octombrie 1991.

mari de activitate: cercetare în domeniul medicinei veterinare și producție a biopreparatelor de uz veterinar (vaccinuri, seruri ș.a.).

Începând cu sfârșitul anului 1998, prin H.G. nr. 638/25 septembrie¹⁸, Institutul se restructurează sub denumirea de *Societatea Națională „Institutul Pasteur” S.A.*, având ca principal obiect de activitate cercetarea științifică fundamentală și aplicativă în domeniul patologiei și al igienei animale, sănătății publice sanitar-veterinare, precum și producția de vaccinuri, seruri și comercializarea produselor realizate.

Anul 2000 reprezintă un moment important în evoluția „Institutului Pasteur”. Peste 90% din acțiuni sunt cumpărate de compania mixtă americano-română A&S INT’L 2000, statul român păstrând acțiunea de aur pentru activitatea de cercetare și diagnostic.

În prezent fondul documentar al acestui Institut se păstrează la:

Arhivele Naționale, Direcția Arhive Naționale Istorice Centrale, fond Institutul „Pasteur”, anii extremi 1913–1964.¹⁹

Sediul Institutului din Calea Giulești nr. 333, sector 6, București, documentele din anii 1950 până în prezent²⁰.

Institutul Pasteur cunoaște transformări radicale de structură organizatorică, modernizare și re tehnologizare, fiind certificat ISO 9001 în anul 2002 și certificat GMP în anul 2004. De asemenea este acreditat pentru cercetare-dezvoltare în domeniul medicinei veterinare, de către MEC – ASAS prin decizia 125/2003 și prin adresa ASAS 723/2005, fiind astăzi prezent pe piața farmaceutică veterinară din Europa Centrală și de Est, Asia, America Centrală și de Sud, Orientul Apropiat și Mijlociu.

Obiectul principal al activității departamentului de cercetare dezvoltare al Institutului Pasteur se referă la cercetarea științifică fundamentală și aplicativă în domeniul patologiei, igienei și bunăstării animalelor, al sănătății publice veterinare, a siguranței animalelor și protecției mediului, și la obținerea/crearea de biopreparate utilizabile în medicina animală.

¹⁸ *Ibidem*, nr. 376, 1 octombrie 1998.

¹⁹ Arhivele Naționale, Direcția Arhive Naționale Istorice Centrale, dosar fond *Institutul „Pasteur”*.

²⁰ *Ibidem*, dosar creator *Societatea Națională „Institutul Pasteur” S.A.*

Activitatea de cercetare se desfășoară prin proiecte de cercetare, contracte cu Autoritatea Națională pentru Cercetare Științifică sau alți beneficiari.

Prin multiplele și valoroasele sale realizări științifice și biotehnologice, Institutul Pasteur a contribuit la elaborarea și aplicarea strategiilor naționale de profilaxie și combatere a bolilor animalelor domestice și s-a afirmat ca instituție de prestigiu pe plan național și internațional în domeniul de vârf al biologiei și medicinei veterinare.

Institutul Pasteur este astăzi o companie puternică de cercetare și dezvoltare în domeniile menționate mai sus și în special în producția farmaceutică. Producția de vaccinuri, seturi de diagnostic și medicamente de uz veterinar reprezintă sectorul cel mai dezvoltat. Institutul Pasteur furnizează cea mai mare parte a produselor farmaceutice necesare medicinei veterinare din România și exportă în multe alte țări din lume.²¹

Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Microbiologie – Imunologie „Cantacuzino” (I.N.C.D.M.I. „Cantacuzino”)

Institutul de Seruri și Vaccinuri „Dr. I. Cantacuzino” a fost înființat legal în 1921, dar profesorul Cantacuzino fondase și conducea „Laboratorul de Medicină Experimentală” încă din 1901, de când a fost numit profesor la Facultatea de Medicină din București.

Acest laborator, pe lângă activitățile didactice și științifice, a avut drept sarcină în 1904 aceea de a prepara serul antistreptococic și serul antidizenteric, două premiere pe atunci, de strictă necesitate pentru medicina românească.

În anii 1912–1913, medicul Ioan Cantacuzino, pe baza concluziilor desprinse din cercetarea vibrionului holerici, concepe și pune la punct o metodă de vaccinare antiholerică, cunoscută în istoria epidemiologiei ca „marea experiență română în vaccinare”. În august – septembrie 1913 conduce campania de vaccinare

²¹ Institutul de Cercetare Pasteur București, *Istoric* [= <http://www.pasteur.ro>], accesat la data de 23.05.2008.

antiholerică în masă în plin mediu epidemic, cu ocazia operațiilor militare din Bulgaria. Metoda, extrem de apreciată de forurile de specialitate internaționale, rivalizând cu cele mai importante experiențe făcute vreodată, este și astăzi folosită în țările unde se mai semnalează cazuri de holeră²².

Înființat în 16 iulie 1921, prin Legea privind fondarea *Institutului de Seruri și Vaccinuri „Dr. I. Cantacuzino”*²³, votată de către Parlament, sancționată și promulgată de Regele Ferdinand la 13 iulie 1922 prin Decretul nr. 3068, a funcționat în cadrul Ministerului de Interne, Direcția Generală a Serviciului Sanitar.

Institutul a fost conceput atât ca o instituție de cercetare, precum și ca o fabrică de seruri și vaccinuri, extrem de necesară pentru combaterea epidemiilor din acea vreme²⁴.

Prin rezultatele cercetărilor efectuate, Institutul contribuie, în măsură însemnată la lupta împotriva bolilor infecțioase și parazitare din țara noastră²⁵.

Nucleul inițial al institutului l-a constituit Laboratorul de Medicină Experimentală de la Facultatea de Medicină din București, creat și condus de prof. I. Cantacuzino. Încă de la fondarea sa Institutul Cantacuzino a fost institut de stat. Rezultatele obținute de școala Cantacuzinistă au fost apreciate de către autoritățile internaționale de specialitate, o serie dintre concluziile științifice contribuind la noile orientări ale medicinei preventive. Din domeniul său de activitate menționăm prepararea serurilor antitoxice (antitetanic, antidifteric), analize medicale, patologie comparată, parazitologie, studiul tuberculozei în vederea preparării tuberculinei și a vaccinului BCG, cercetarea științifică și învățământul medical.

După moartea maestrului și prietenului său I. Cantacuzino (ian. 1934), profesorul Constantin Ionescu Mihăești a fost numit director al Institutului Cantacuzino.

²² Ștefan Bălan, Nicolae Șt. Mihăilescu, *op. cit.*, p. 259.

²³ „*Monitorul Oficial*” nr. 81, 16 iulie 1921.

²⁴ Dinu Moroianu, I. M. Ștefan, *op. cit.*, p. 404.

²⁵ Ștefan Bălan, Nicolae Șt. Mihăilescu, *op. cit.*, p. 271

După 1956, sub conducerea lui C. Ionescu-Mihăești, în Institutul Cantacuzino s-a preparat vaccinul polio inactivat și s-au luat măsurile de preparare în masă a vaccinului polio viu atenuat²⁶.

De-a lungul unei perioade de peste 80 de ani, în Institutul Cantacuzino s-au efectuat cercetări în toate domeniile importante ale microbiologiei și științelor conexe, s-au produs o serie de vaccinuri și seruri terapeutice, specialiștii săi au fost implicați în activități de sănătate publică (în special prin activitatea de îndrumare metodică a Institutelor de sănătate publică din România), de supraveghere epidemiologică a teritoriului, documentare și pregătire a personalului medical de specialitate.

Școala științifică care s-a format în și pe lângă Institutul Cantacuzino a concentrat eforturile de cercetare în domeniile microbiologiei și patologiei experimentale favorizând dezvoltarea lor în România. Institutul Cantacuzino a devenit treptat unul dintre cele mai importante centre de cercetare în domeniile științelor biomedicale, igienă și epidemiologie, patologie comparată și patologie infecțioasă, biochimie, enzimologie, imunologie etc.

Prin H.G. nr. 1247/4 decembrie 1990 bazată pe Legea nr. 15/1990 privind reorganizarea unităților economice de stat ca regii autonome și societăți comerciale²⁷, Institutul devine *Regia Autonomă „Institutul Cantacuzino”*.

Activitatea de cercetare abordată în această perioadă de laboratoarele Institutului a urmat în linii mari tradiția acestuia.

În baza H.G. nr. 133/30 martie 1994²⁸ institutul este reorganizat ca Institut public extrabugetar cu denumirea *Institutul „Dr. I. Cantacuzino”*.

Obiectul de activitate rămâne același, respectiv cercetări științifice în domeniul bolilor bacteriene, virale, parazitare, imunitare și al mijloacelor de prevenire și combatere a acestora, cât și în domeniul biologiei moleculare și geneticii, formarea de perso-

²⁶ Institutul Cantacuzino, *Istoric* [= <http://www.cantacuzino.ro>], accesat la data de 05.06.2008.

²⁷ „Monitorul Oficial” nr. 98, 8 august 1990.

²⁸ *Ibidem*, nr. 94, 12 aprilie 1994.

nal științific și tehnic, prepararea de produse biologice profilactice și terapeutice etc.

În urma evaluării activității Institutului de către Ministerul Educației și Cercetării, a devenit posibilă, prin H.G. nr. 352/11 aprilie 2002²⁹, reorganizarea acestuia în *Institut Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Microbiologie-Imunologie „Cantacuzino” (I.N.C.D.M.I. „Cantacuzino”)*.

Activitatea de cercetare – dezvoltare ce se desfășoară în prezent în cadrul Institutului Cantacuzino este direcționată prioritar spre realizarea unor obiective cuprinse în Programul național de cercetare științifică și dezvoltare tehnologică „Orizont 2000” care a fost aprobat de Guvern în anul 1995 și în Programele Naționale: „VIASAN”, „RELANSIN” și „BIOTEHNOLOGIE”.

Institutul Cantacuzino, atât ca institut de cercetare, cât și prin specialiștii săi, este membru și activează în diverse organisme internaționale de cercetare în domeniul microbiologiei, epidemiologiei, imunologiei, biologiei celulare, geneticii microbiene și biotehnologiei, cooperează și desfășoară permanent schimburi de informații tehnico-științifice cu institute de cercetare și de învățământ de înalt prestigiu pe plan mondial.³⁰

Institutul de Virusologie „Ștefan S. Nicolau” al Academiei Române

Acest institut este unul dintre primele în această specialitate în Europa (1949). Institutul a fost creat pornind de la nucleul primei Catedre de Inframicrobiologie din lume, înființată de medicul virusolog Ștefan S. Nicolau în 1942, la Facultatea de Medicină din București³¹. Pentru prima oară în lume, în învățământul medical superior, o disciplină separată era consacrată studiului agenților infecțioși ultrafiltrabili³².

²⁹ *Ibidem*, nr. 320, 15 mai 2002.

³⁰ Institutul Cantacuzino, *Istoric* [= <http://www.cantacuzino.ro>], accesat la data de 25.05.2008.

³¹ Ștefan Bălan, Nicolae Șt. Mihăilescu, *op. cit.*, p. 305.

³² Institutul de Virusologie „Ștefan S. Nicolau” al Academiei Române, *Ștefan Nicolau* [= <http://www.virology.ro>], accesat la data de 25.05.2008.

Înțelegându-se că cercetarea în domeniul virusurilor e cu totul diferită de cercetarea microbiologică s-a creat, în decembrie 1949, Institutul de Inframicrobiologie al Academiei (din 1969 Institutul de Virusologie „Ștefan S. Nicolau”), al doilea institut din lume cu acest profil după cel înființat în 1935 la Moscova. Nu a fost vorba numai de un act formal cum era tendința unor catedre universitare de a se autoridica la rangul de institut, ci de un program inteligent și complex care și-a propus clădirea unei baze moderne de cercetare. Studiile care până atunci se făceau din inițiativă personală și în condiții conjuncturale au fost promovate cu discernământ încercând să se răspundă provocărilor majore ale sănătății publice. Totdeauna, Institutul de Virusologie a inclus secții sau departamente dedicate acestor aspecte: epidemiologia virozelor, vaccinuri virale, rolul teratogen al unor viroze la gravide etc. În paralel, eforturi susținute au fost consacrate biologiei, biochimiei și geneticii virale, adică acelor aspecte de știință fundamentală care promovează progresul în diagnosticul și tratamentul bolilor virale.

Continuator al prestigioșilor înaintași Babeș și Levatidi, Nicolau este fondatorul școlii române de virusologie, autor al unor studii de referință în virusologia umană și animală.

Institutul pe care l-a creat a fost și este un centru cu largă recunoaștere internațională, desemnat ca centru colaborator de către Organizația Mondială a Sănătății și colaborator național pentru supravegherea gripei și altor viroze respiratorii, pentru hepatite virale etc.

Medicul virusolog Nicolae Cajal s-a format ca specialist microbiolog și virusolog sub conducerea prof. dr. Ștefan S. Nicolau. În anul 1966 a fost numit șeful Catedrei de Virusologie a Universității de Medicină și Farmacie – București, catedră la care a fost pe rând, prin concurs, din 1946, preparator, asistent, șef de lucrări, conferențiar, profesor universitar. Între anii 1967–1994 a fost director al Institutului de Virusologie al Academiei Române, unde a lucrat de la înființarea acestuia (1949) ca șef de laborator, șef secție, iar din 1953 ca director adjunct științific. A publicat 400 de lucrări științifice din domeniul virusologiei, publicate în reviste din țara și

de peste hotare, mai ales în domeniul poliomielitei, herpesului, turbării, hepatitelor virale, geneticii și patogenezei virale, diagnosticului viral etc. Este autor sau coautor a 14 monografii, manuale și tratate de specialitate (unele dintre ele cu premii academice)³³.

În prezent, virusologia este unul dintre domeniile cele mai dinamice în medicina experimentală și clinică.

Comanda socială pentru studiile în domeniul virusologiei este pe măsura realizărilor în medicina fundamentală. Nu trebuie decât amintite sumele enorme alocate în ultimii ani pentru studiul sindromului de imunodeficit dobândit (SIDA), pentru studiul virozelor emergente (Ebola, Lassa, febrele hemoragice) și reemergente (gripă și alte viroze respiratorii, rotavirusuri și alți patogeni digestivi, virozele transmise sexual etc.)³⁴.

Institutele prezentate sunt cele mai reprezentative în domeniul medicinei la nivel național și de aceea ele se află în atenția Arhivelor Naționale care preiau, conservă și pun la dispoziția cercetătorilor documentele create de acestea, pe baza cărora se poate scrie istoria medicinei.

Arhivele au devenit, o dată cu trecerea timpului, instituții tot mai mult apreciate și solicitate de societate. Ele conservă informații de o varietate și utilitate extraordinare, constituind o memorie scrisă, un vast depozit de cunoștințe la care societatea se poate raporta permanent, în tendința ei generală de progres. La acest depozit se apelează curent pentru documentare în vederea luării deciziilor optime în scopul asigurării progresului spre care tind constant oamenii, societatea pe care o alcătuiesc.

Contemporaneitatea are oricum nevoie, pentru funcționarea normală, curentă, de această uriașă mină de informație.

Fondul Arhivistic Național interesează în cel mai înalt grad pe cercetătorii din domeniul științelor istorice, care fără acest tezaur de informație păstrat în depozitele lor, în fondurile de documente

³³ Nicolae CAJAL, *Activitate*, [= <http://www.compendium.ro>], accesat la data de 05.06.2008.

³⁴ Arhivele Naționale, Direcția Arhive Naționale Istorice Centrale, dosar creator *Institutul de Virusologie „Ștefan S. Nicolau” al Academiei Române*.

adunate cu tot mai mare grijă în depozitele Arhivelor Naționale nu ar putea opera reconstituirea istorice, nu s-ar putea apropia de realitățile trecute³⁵.

Bibliografie:

- [1] Arhivele Naționale, Direcția Arhive Naționale Istorice Centrale, dosar creator *Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Microbiologie-Imunologie „Cantacuzino”*.
- [2] Arhivele Naționale, Direcția Arhive Naționale Istorice Centrale, dosar fond *Institutul „Pasteur”*.
- [3] Arhivele Naționale, Direcția Arhive Naționale Istorice Centrale, dosar creator *Societatea Națională „Institutul Pasteur” S.A.*
- [4] Arhivele Naționale, Direcția Arhive Naționale Istorice Centrale, dosar creator *Institutul de Virusologie „Ștefan S. Nicolau” al Academiei Române.*
- [5] Arhivele Naționale, Direcția Arhive Naționale Istorice Centrale, dosar creator *Institutul Național de Cercetare – Dezvoltare în Domeniul Patologiei și Științelor Biomedicale „Victor Babeș”*.
- [6] *Buletinul Oficial al Republicii Socialiste Române* nr. 164, 30 decembrie 1971.
- [7] *Monitorul Oficial al României* nr. 51/4 iunie 1909; nr. 81/16 iulie 1921; 212/28 decembrie 1922; 98/8 august 1990; 207/ 9 octombrie 1991; 94/12 aprilie 1994; 71/ 9 aprilie 1996; 376/1 octombrie 1998; 320/15 mai 2002.
- [8] Alexianu, George, *Repertoriul general alfabetic al tuturor codurilor, legilor, decretelor-legi, convențiunii, decrete, regulamente etc.*, vol. I (A-L), vol. II (M-Z), *Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Centrală, București, 1940.*
- [9] Direcția Generală a Arhivelor Statului, *Arhivele Statului 125 ani de activitate 1831–1956*, București, 1957.
- [10] Actele publicate în *Monitorul Oficial al României*, partea I, 22 decembrie 1989 – 31 ianuarie 2000, vol. I Evidența cronologică și vol. II Acte abrogate, acte internaționale, index alfabetic, Regia Autonomă „Monitorul Oficial”, București, 2000.
- [11] Bălan, Ștefan, Mihăilescu, Nicolae Șt., *Istoria Științei și Tehnicii în România-date cronologice*, Editura Academiei R.S.R., București, 1985.
- [12] *Desfășurarea unitară a muncii arhivistice în țara noastră*, Editorial în *Revista Arhivelor* nr. 2/1963.
- [13] Edroiu, Nicoale, *Cuvânt înainte* la lucrarea lui Mera, Laurențiu, *Îndreptar arhivistic*, Editura Aronda, Cluj-Napoca, 2002.

³⁵ Nicolae Edroiu, *Cuvânt înainte* la lucrarea lui Laurențiu Mera, *Îndreptar arhivistic*, Cluj-Napoca, Editura Aronda, 2002, p. 11.

- [14] Lăcătușu, Ioan, Joița, Diana, *Arhivele românești între tradiție și reformă*, Editura Eurocarpatica, Sfântu Gheorghe, 2007.
- [15] Mărcuș, I., Arimia, V. – *Instrucțiunile arhiviste, factor de seamă în îmbunătățirea muncii* în Revista Arhivelor nr. 1/ 1967.
- [16] Moroianu, Dinu, Ștefan, I. M., *Focul viu – Pagini din istoria invențiilor și descoperirilor românești*, Editura Științifică, București, 1963.
- [17] Popescu, Mihai, Spulber, Virgil, *Descoperiri Științifice – Legendă și Adevăr*, Editura Albatros, București, 1987.
- [18] Sacerdoțeanu, Aurelian, *Arhivistica*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1971.

Site-uri

- [1] *Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Microbiologie-Imunologie „Cantacuzino”*, www.cantacuzino.ro.
- [2] *Societatea Națională „Institutul Pasteur” S.A.*, www.pasteur.ro.
- [3] *Institutul Național de Cercetare – Dezvoltare în Domeniul Patologiei și Științelor Biomedicale „Victor Babeș”*, www.vbabes.ro.
- [4] *Institutul de Virusologie „Ștefan S. Nicolau” al Academiei Române*, www.virology.ro